

SEMINAR 2023:

Mandag d. 06. november, kl. 9.45 – 16.00

Nationalmuseets festsal, Ny Vestergade 10, København K

Arrangør: Byplanhistorisk udvalg, Dansk Byplanlaboratorium

Mange danske byer er udfordret af vand, - det samme vand der gennem historien har haft afgørende betydning for placeringen af de danske byer. I dag har adgang eller udsigt til vand særlig stor tiltrækningskraft på eksempelvis boligmarkedet.

Men hvordan kan den vanddyrkende praksis i byudviklingen hænge sammen med fremtidens udfordringer? Og hvordan håndterer vi det dilemma, der opstår, når kultur og kapital trækker i den ene retning, mens den vidensbaserede bekymring peger i den anden retning?

Seminarets fire første oplæg behandler vandet ift. naturgrundlaget, de historiske forudsætninger og udviklingen af bysamfundene kombineret med et tværfagligt blik på vandet og byerne med de udfordringer, der følger af vandets betydning: som drikkevand, dets tiltrækning for bosætning og dets trusler ift. klimaet.

Igennem en række cases fra hele landet undersøges derpå, hvordan man arbejder med aktuelle klimaudfordringer i kommunerne. Seminaret afsluttes med et indlæg om, hvordan vi taler om natur og vand med udgangspunkt i det danske bidrag til Biennalen.

INDBYDELSE

Byplanhistorisk Udvalg har siden 1986 afholdt et årligt seminar, hvis ambition er at belyse et nutidigt byplanmæssigt problem ved at se på og lære af den historie, der er gået forud, og måske er på vej i glemmebogen.

Seminarets målgruppe er kommunalt ansatte planlæggere, historisk interesserede byplanlæggere, personer i boligafdelingsbestyrelser og grundejerforeninger samt andre foreninger. med interesse for sin by eller boligområdes historie og kvaliteter.

Tilmelding via www.byplanlab.dk skal være Byplanlaboratoriet i hænde senest d. 15. oktober 2023. Herefter er tilmelding bindende. Pris for deltagelse er 1600 kr., pensionister 800 kr. og studerende 400 kr. Prisen omfatter deltagelse og forplejning: morgenkaffe, formiddagskaffe, frokost og eftermiddagskaffe/-te med kage.

Et seminarskrift baseret på dagens oplæg udgives digitalt i Byplanhistorisk Skriftserie, som er tilgængelig på byplanlaboratoriets hjemmeside. Seminaret deltager vil få fremsendt et link til skriftet, når det foreligger.

PROGRAM 9.45 – 16.00

9.15 – 9.45 Ankomst og kaffe - med brød

09.45-10.00 *Velkomst, Vicedirektør Lars Højer, Nationalmuseet*

Dagens program - ved moderator Jesper Pagh, stadsarkitekt i Horsens

10.00-10.30 *Byudvikling, bosætning og klimaet, Tom Nielsen, professor Cand. arch, Århus Arkitektskole*

Indlægget vil oversigtligt beskrive relationen mellem vand og byudvikling i Danmark. -Fra byernes grundlæggelse til de udviklingstendenser vi ser i samtiden, og de diskussioner der aktuelt pågår om fremtidens planlægning i lyset af klimaforandringerne.

Overordnet beskrives en historisk udvikling fra afhængigheden af naturressourcer, over forestillingen om uafhængighed, til opdagelsen af de planetære grænser og klimaforandringernes betydning for byudviklingen. Der inddrages eksempler fra forskellige byer og historiske perioder, ligesom der trækkes på noget af den forskning der aktuelt laves ved Arkitektskolen i Aarhus.

10.30-11.00 *Vand og velfærd i København i et kulturhistorisk perspektiv, Mikkel Høghøj, Postdoc, Nationalmuseet.*

Med udgangspunkt i forskningsprojektet "Entangled Fluid Cities" diskuteres vandets rolle i planlægningen og udformningen af København som velfærdsby i det 20. århundrede. I denne periode voksede byernes vandforbrug til hidtil usete højder, idet adgang til rent vand i forbindelse med diverse hverdagsformål som badning, madlavning og toiletbesøg gradvist blev demokratiseret for den brede befolkning. Med denne udvikling fulgte ikke bare en radikal transformation af byernes rum, infrastrukturelle netværk og landskaber, men også et skift af vandets politiske og kulturelle betydning. Vand blev i stigende grad omdrejningspunkt for urbane forestillinger og forhandlinger om velfærd og knyttet til værdier såsom fritid, velvære og hygiejne. Med udgangspunkt i to cases – saneringspolitik og badning - stilles skarpt på forskellige aspekter af vandets såkaldte 'materielle politik' i København i det 20. århundrede, og på baggrund heraf vise, hvordan forvaltningen af vand ikke blot var et teknologisk anliggende, men også et socialt og politisk spørgsmål knyttet til velfærd og medborgerskab.

11.00-11.30 *Vand og by mellem ressourcer og risiko, eksempler fra moderne miljøhistorie, Bo Poulsen, professor, Aalborg Universitet.*

Med de seneste års stadig mere påtrængende klimakrise har tid og sted gjort comeback. Vejret er blevet olympisk med nye rekorder næsten hver måned, og byer og landskaber, som blev udviklet i tillid til det moderne samfunds evne til at kontrollere naturen viser sig pludseligt sårbare. Er alt fagre nye verden, eller har vi historiske referencepunkter at læne os op ad, og måske lære af? I indlægget gives en række eksempler fra moderne miljøhistorie på, hvordan danske byer har levet med og mod vandet, og håndteret kriser, katastrofer, og kulturarv. Vi hører om, hvordan erfaring og kollektiv hukommelse spiller en rolle for, hvordan danske

byer har håndteret stormflodsrisici fra havet, og hvordan man f.eks. i Holstebro i lange perioder har ignoreret, at Danmarks næstlængste vandløb, Storåen, har været kilde til talrige oversvømmelser i de seneste 150 år.

11.30-11.45 Kaffe

11.45-12.15 *Sammenspil mellem natur, kultur og velfærd, Eva Sara Rasmussen, landskabsarkitekt og indehaver, Natour*

Naturen er ved at undslippe vores kontrol. Tilbagevendende klimahændelser ændrer perspektivet fra teknisk rekonstruktion til en tilpasning af vores byer og de bynære landskaber til den nye virkelighed.

Med afsæt i egne erfaringer med klimatilpasning gives bud på metoder og strategier til at arbejde helhedsorienteret med at genskabe vores bylandskaber som attraktive mødesteder, der fastholder og genfortolker de historiske værdier og kulturlag, - med eksempler fra Skandinavien og arbejde med UNESCO verdensarv.

12.15-12.45 *Oversvømmelser og klimatilpasning i et hverdagsperspektiv: Byen som levende laboratorie, Andreas Brandt, ph.d., postdoc, Institut for Kultur og Læring, Aalborg Universitet.*

I indlægget fremlægges bud på, hvordan antropologer, humanistister, byplanlæggere, ingeniører, teknologiudvikler, fagspecialister, lægmandspersoner og borgere mfl. kan indgå i nye former for samarbejde om udforskning af presserende samfundsudfordringer som klimaforandringer og oversvømmelser. Arbejdet er bl.a. baseret på et projekt om oversvømmelse i Vejle Kommune. I projektet udformes et etnografisk "levende laboratorium", som involverer forskellige kommunale aktører, private virksomheder, eksperter, forskere og ikke mindst borgere gennem workshops, etnografiske interviews samt besøg i deres huse, haver og nabolag. De "levende laboratorier" anskues som en ny styringsform. Det er målet, at de etnografiske eksempler, antropologiske analyser og resultater kan anvendes i praktiske sammenhænge af kommuner, interesseorganisationer og forskningsinstitutioner, virksomheder, samt videreudvikles som humanistisk og samfundsvidenskabelig forskningsmetode.

12.45 -13.30 Frokost

13.30-13.55 *Udvikling af flodbyen Randers, Malene Lauge, Programchef for Flodbyen Randers*

Flodbyen er et ambitiøst byudviklingsprojekt, der udover at udvikle Randers i Gudenåens delta, tager hånd om to af byens udfordringer: klimatilpasning og trafikale infrastruktur. Et såkaldt "klimabånd" skal udgøre en beskyttelse i tilfælde af stormflod i fjorden, voldsomme skybrud og forhøjet grundvandsstand. Med Klimabåndets udformning og placering forsøger man i Randers at skabe løsninger, der – frem for begrænsninger - giver muligheder for at øge værdien af de kommende byudviklingsområder og byrum, hvor natur, klimatilpasning, byens sociale liv og identitet bringes til at smelte sammen på nye måder. Men hvordan beskytter man byen uden at skabe nye fysiske barrierer mellem byen og vandet, og hvordan sætter man sådan en proces i værk?

13.55-14.20 *Vandmagasin til regulering af vand, Holstebro Storå, Leif Theilgaard, Projekt Koordinator, Holstebro Kommune*

Holstebro oplever jævnligt oversvømmelser i midtbyen, når Storå i vinterhalvåret flyder over sine bredder. Men Holstebro Kommune er fanget i et krydspres mellem en særlig EU-forpligtigelse til at beskytte byen mod et klima i accelererende forandring og anden EU-lovgivning, der skal beskytte natur- og vandmiljøet, samt en national lovgivning, som skal sikre beskyttelsen af kulturarv. Kommunen forsøger at finde balancen mellem disse hensyn, mens borgerne venter på løsningen, der skal beskytte byen mod oversvømmelser.

14.20- 14.45 *BIG BLUE, Skive, dilemmaer omkring byudvikling og kystbeskyttelse i lavtliggende byområde, Emil Egerod Hubbard, Landskabsarkitekt, Skive Kommune.*

I visionsplanen BigBlue Skive peges på et paradoks – nemlig, at byen i dag er delt op af sit eget potentiale: åen. Ambitionen i visionen er, at byen skal vende sig og udvikle sig mod og med åen. Samtidig er åen også Skives udfordring. For åen løber ud i Skive Fjord, og her stiger havvandet, og risikoen for hændelser, der betyder oversvømmelser i byen, er stigende. Det er derfor spørgsmålet, hvordan kommunen kan realisere principperne fra visionen og sikre synergi mellem byens udvikling og håndteringen af risiko for havvandsstigninger.

14.45 - 15.00 Kaffe og kage

15.00-15.25 *Dragør, Klimarobust kystkommune, Hanna Rehling, Planchef, Dragør Kommune.*

Dragør ligger lavt i landskabet med stigende risiko for at blive oversvømmet fra havet. I en plan for den fremtidige kystudvikling introduceres varierende kystbeskyttelsesløsninger, der er tilpasset de landskabelige, natur- og kulturmæssige karakteristika, - også kaldet stedstilpasset kystbeskyttelse. Hvad er det særlige ved Dragørs situation, hvilke dilemmaer og muligheder dukker op i arbejdet med kystbeskyttelsen i den aktuelle planlægning og i processen med myndigheder og interessenter.

15.25-15.50 *Copenhagen Islands – en klimatilpasset vision for hovedstadens fremtid i alliance med naturen, Rikke Juul Gram, arkitekt MAA, partner, kreativ direktør, Schønherr.*

Med dette års danske bidrag til Venedig Biennalen søger Schønherr, gennem et samarbejde med en række forskere, at forene den nødvendige tilpasning til klimaforandringerne øgede vandmængder med hovedstadens underliggende landskabshistorie og naturligt skabte topografi. Copenhagen Islands er begyndelsen på en ny samtale: Kan klimaforandringerne være en løftestang for en fornyet alliance mellem by og natur? Er en centraliseret byudvikling af København en sund strategi – for hele hovedstaden? Er klimatilpasning og nærhed til naturen ikke en lige så vigtig del af infrastrukturen som mobiliteten?

Tænk om vi planlagde byudviklingen med afsæt i at give havvand, grundvand og regnvand den nødvendige plads i brede zoner langs kysten og i et delta igennem byen, hvor naturen kan optage fremtidens voldsomt øgede vandmængder - som en kæmpemæssig svamp?

15.50 - *Afslutning, Poul Sverrild, formand for Byplanhistorisk Udvalg*